

موضوع مهمی است که نباید از ظرفیت آن غافل شد. بنابراین چنانچه بخش امدادی آن جدا شود، هلال احمر می‌تواند با تمرکز بر سایر وظایف و فعالیت‌ها و اهدافش، سایر کارهای بشردوستانه‌اش را تقویت نماید و به حیات خویش ادامه دهد.»

کرمی اظهار می‌کند: «این وضعیت در بسیاری از کشورهای توسعه یافته نیز وجود دارد. یعنی یک وزارتخانه تحت عنوان وزارت مدیریت بحران داریم که تمام امکانات و تجهیزات سبک و سنگین در آن متمرکز است و در بلایا و سوانح نقش فرماندهی و اجرا را به عهده دارد و در کنار آن هلال احمر و صلیب سرخ به عنوان نهاد کمک کننده عمل می‌کند. به همین دلیل اگر چنین طرحی در مجلس پیگیری شود، فنی‌نفسه موضوع بدی نیست، ولی اگر طرح مجلس به ادغام یا فروپاشی کل هلال احمر منجر شود، قطعاً اتفاق خوبی رخ نداده و نمی‌توان از آن دفاع کرد.»

تجربه کشورهای موفق در حوزه مدیریت بحران

در کشورهای مختلف، روش‌های متعددی برای مدیریت بحران وجود دارد. در برخی کشورها بحث مدیریت بحران به شکل متمرکز و کاملاً در اختیار دولت مرکزی قرار دارد و در برخی کشورها نیز هر ایالت یا منطقه، می‌تواند مدیریت جداگانه‌ای در حوزه مقابله با مخاطرات داشته باشد.

علی‌بیت‌اللهی، کارشناس حوزه مدیریت بحران که سال‌ها به عنوان مدیر بخش زلزله مرکز تحقیقات راه، مسکن و شهرسازی نیز مسئولیت داشته است، درباره تجربه سایر کشورهای موفق در حوزه مدیریت بحران یادآور می‌ود: «در سیستم کنونی کشور، اعم از مدیریت بحران و یا سایر نهادهای مرتبط و مسئول، شاهد هستیم که پرسشگری، کنترل، بازرسی و مسئولیت‌پذیری چندانی وجود ندارد. تجربه کشورهای پیشرو در امر مدیریت بحران نشان می‌دهد که در نظام این کشورها، واحدهای کنترل کننده و پایش برای سنجش عملکردهای همه سازمان‌ها و نهادها وجود دارد. این واحدها بدون ملاحظه، هرگونه قصوری را گزارش می‌دهند و در صورت خسارت و آسیب دیدگی، بخش‌های تحت مسئولیت نهادهای مختلف، مقصران را به نهادهای بالاتر معرفی می‌کنند. این واحدها، نهادهای مواخذه‌گر و بالادستی‌اند و از جایگاه بالاتری نسبت به سایر ارگان‌ها برخوردار هستند.»

او تأکید می‌کند: «به نظر می‌رسد که ما در کشور خود باید سیستم کنترل کننده‌ای داشته باشیم که فراتر از یک وزارتخانه داشته باشد، دایره‌ای که فراتر از یک اتاق فکر قوی و نیروهای متخصص پشتیبان باشد. این امر بهتر و اجرایی‌تر از تأسیس یک وزارت مدیریت بحران است. این نهاد باید خاصیت هماهنگ‌کنندگی تمامی وزارتخانه‌ها از جمله وزارت کشور را داشته باشد. این نهاد باید پرسشگری، تفکر و برنامه‌ریزی، رویکرد کاهش ریسک، تمرکز روی اجرای دقیق برنامه‌های کاهش ریسک، اقدام سریع در مرحله پاسخ و تداوم اجرای برنامه‌های مدیریت بحران پس از سانحه را داشته باشد.»

باتوجه به اینکه بسیاری از کارشناسان درباره اثر بخش بودن طرح تشکیل وزارت مدیریت بحران تردید دارند، در این شرایط دعوت از کارشناسان مختلف و شنیدن اظهارنظرهای تخصصی آنان قطعاً می‌تواند طرحی پخته‌تر برای اصلاح ساختار مدیریت بحران کشور به ارمغان بیاورد. ■

در خرداد ماه ۱۳۹۷ نیز طرح ادغام نهادهای امدادی و اورژانسی در هیات رئیسه مجلس اعلام وصول شد، اما در نهایت از دستور کار مجلس خارج شد. موافقان طرح تشکیل وزارت مدیریت بحران، بر این باور بودند که تشکیل وزارتخانه جدید موجب پرهیز از موازی کاری، افزایش هم‌افزایی، مدیریت یکپارچه و منسجم خواهد شد، اما مخالفان تأکید داشتند که این طرح مغایر با قانون است

وزارتخانه دولتی باشد، این طرح منطقی نیست، ولی چنانچه صحبت از واگذاری بخش‌های امدادی جمعیت باشد، قابل تأمل و بررسی خواهد بود.»

کرمی تأکید می‌کند: «هلال احمر یک نهاد داوطلب محور با طیف وسیعی از وظایف و اهداف است که بخشی از آن نیز ارائه خدمات امدادی است. این بخش از خدمات به دلیل هزینه‌های بالا و تخصصی بودن نیازمند امکانات و شرایط خاص است که به نظر می‌رسد وضعیت فعلی پاسخگوی نیازهای کشور نباشد. در شرایط بحرانی بسیاری از کارها را نمی‌توان با اتکا بر نیروهای داوطلب پیش برد و گاه نیازمند تجهیزات سنگین است که در هلال احمر موجود نیست. در این بخش، هلال احمر می‌تواند به عنوان معین دولت، برخی کارها را با اتکا به نیروی داوطلب پیش ببرد.»

او خاطرنشان می‌کند: «از سوی دیگر، تعدد دستگاه‌های مختلف درگیر مدیریت بحران، باعث شده است متولی مشخص برای بحران‌ها وجود نداشته باشد و متناسب با آن سطح پاسخگویی و مسئولیت‌پذیری دستگاه‌ها نیز مطلوب نیست. در مجموع تشکیل یک متولی واحد و تجمع و یکپارچه‌سازی امکانات و نیروها می‌تواند راهگشا باشد، اما استقلال هلال احمر و همکاری آن با فدراسیون جهانی صلیب سرخ و هلال احمر نیز

مردم اصرار داریم، تشکیل وزارت مدیریت بحران کاملاً مخالف با این اصل قانونی است، زیرا مدیریت بحران، دولتی‌تر خواهد شد. از سوی دیگر، اگر وزارت مدیریت بحران تشکیل شود، احتمال دارد که دیگر خیلی از سازمان‌ها و وزارتخانه‌ها برای مقابله با مخاطرات طبیعی، همکاری نکنند و همین سطح همکاری فعلی را هم قطع کنند. زیرا این پیش‌فرض غلط به وجود خواهد آمد که چون یک وزارتخانه برای مدیریت بحران وجود دارد، پس دیگر هیچ کدام از سازمان‌ها وظیفه‌ای در این حوزه ندارند. به همین دلایل است که معتمد تشکیل این وزارتخانه جدید، اوضاع را در حوزه مدیریت بحران، بدتر خواهد کرد.»

کرمی: تعدد دستگاه‌های مختلف درگیر مدیریت بحران، باعث شده است متولی مشخص برای بحران‌ها وجود نداشته باشد و متناسب با آن سطح پاسخگویی و مسئولیت‌پذیری دستگاه‌ها نیز مطلوب نیست. در مجموع تشکیل یک متولی واحد و تجمع و یکپارچه‌سازی امکانات و نیروها می‌تواند راهگشا باشد، اما از استقلال هلال احمر و همکاری آن با فدراسیون جهانی صلیب سرخ و هلال احمر نیز نباید غافل شد

استدلال موافقان طرح ادغام نهادهای امدادی

برخی کارشناسان بر این باورند که در صورت رعایت برخی شروط می‌توان به اثر بخش بودن تشکیل وزارت مدیریت بحران، امیدوار بود.

مهدی کرمی که سال‌ها در جمعیت هلال احمر ایران، مسئولیت‌های متعددی داشته است، تأکید دارد که در صورت رعایت چند شرط می‌توان نهادهای امدادی را با یکدیگر ادغام کرد.

او یادآور می‌شود: «چنانچه منظور این طرح جدید مجلس، ادغام کل جمعیت هلال احمر در یک

ادامه از صفحه ۸

همچنین می‌گویند پدافند غیرعامل هم ادغام شود، در حالی که این پدافند یک ساختار نظامی دارد که مسائل امنیتی در آن مطرح است. نمی‌توان این نهاد را در یک مجموعه دولتی ادغام کرد و آن را در زیرمجموعه یک وزارتخانه دولتی قرار داد.»

او یادآور می‌شود: «قانونی که هم اکنون وجود دارد، مبنی بر این است که سازمان مدیریت بحران، مثل یک نخ تسمیخ بین نهادهای اجرایی برای مقابله با مخاطرات طبیعی عمل کند. طبق قانون فعلی، در شرایط عادی باید همه نهادهای اجرایی، وظایف خود را در حوزه پیشگیری و آمادگی در برابر مخاطرات طبیعی انجام دهند. حتی برای این موضوع نیز اعتبارات ویژه برای دستگاه‌ها تعریف شده است. در قانون، نقش اصلی مقابله با مخاطرات طبیعی بر عهده وزارت کشور است. سایر دستگاه‌های اجرایی نیز ذیل مجموعه وزارت کشور، بحث مقابله با مخاطرات را بر عهده دارند. یعنی یک نظام شبکه‌ای در سراسر کشور برای مقابله با مخاطرات طبیعی دیده شده است. وزارت کشور به دلیل جایگاه ویژه‌ای که در بین وزارتخانه‌ها دارد، می‌تواند بین وزارتخانه‌های مختلف مدیریت کند تا وزارتخانه‌ها بتوانند در حوزه مقابله با مخاطرات فعال باشند. در حالی که هنوز این قانون کاملاً نهادینه نشده است، عده‌ای به فکر تصویب قانون جدید هستند که راهگشا نیست. طرح جدید برای تشکیل وزارت مدیریت بحران، شتابزده و بدون کار کارشناسی است که سوابق و تجارب گذشته در حوزه مدیریت بحران را نادیده گرفته است.»

لطیفی تأکید می‌کند: «طبق قانون، سازمان مدیریت بحران این وظیفه را بر عهده ندارد که برای مقابله با مخاطرات و بحران‌ها، خودش به میدان بیاید، بلکه دستگاه‌های اجرایی باید وارد میدان عمل شوند. یعنی عده‌ای فکر می‌کنند که سازمان مدیریت بحران با تعداد محدودی نیرو باید خودش به تنهایی به مقابله با بحران‌ها بپردازد، در حالی که نقش این سازمان، هماهنگی بین نهادهای اجرایی برای مقابله با بحران است. در واقع، همه نهادهای اجرایی و مردم برای مقابله با بحران‌ها و مخاطرات طبیعی نقش دارند و به هیچ وجه یک سازمان نمی‌تواند در برابر حجم عظیم مخاطرات بایستد.»

او تصریح می‌کند: «اینکه گفته می‌شود با تشکیل وزارت مدیریت بحران، تجمع منابع انجام می‌شود و مدیریت بهتری اعمال خواهد شد، چنین اتفاقی نخواهد افتاد. اتفاقاً به نظر من، در آن صورت اوضاع بدتر از قبل خواهد شد. در نظر بگیرد که تشکیل یک وزارتخانه جدید، دولت را حجیم‌تر خواهد کرد که این مغایر با قانون است. همچنین اگر بر اجرای اصل ۴۴ قانون اساسی و واگذاری امور به

لطیفی: تشکیل یک وزارتخانه جدید، دولت را حجیم‌تر خواهد کرد که این مغایر با قانون است. همچنین اگر بر اجرای اصل ۴۴ قانون اساسی و واگذاری امور به مردم اصرار داریم، تشکیل وزارت مدیریت بحران کاملاً مخالف با این اصل قانونی است، زیرا مدیریت بحران، دولتی‌تر خواهد شد. معتمد تشکیل این وزارتخانه جدید، اوضاع را در حوزه مدیریت بحران، بدتر خواهد کرد